Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle: KAA 3/2023 vp Valvottu käyttötila huumeita käyttäville

HEL 2024-009672 T 03 00 00

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Helsingin kaupungin kirjallista asiantuntijalausuntoa 30.8.2024 mennessä.

Lausunto on laadittu mukaillen lausuntopyynnössä esitettyjä kysymyksiä.

Pidättekö kokeilun järjestämistä alueellanne tarkoituksenmukaisena ja nähdäänkö alueellanne tarvetta käyttöhuoneille tai käyttöhuonekokeilulle?

Helsingin kaupunki pitää kokeilun järjestämistä alueellaan tarkoituksenmukaisena ja tarpeellisena.

Helsingissä pistämällä huumeita käyttävien valvotuilla tiloilla voitaisiin saavuttaa merkittäviä terveydellisiä, sosiaalisia, ympäristön turvallisuuteen sekä hoito- ja palvelujärjestelmän kustannuksiin liittyviä hyötyjä. Käyttötilan tuottamat hyödyt korostuvat entisestään huumekuolemien ehkäisyssä, jos Suomen markkinoille tulee akuutteja yliannostuksia aiheuttavia aineita, kuten heroiini ja fentanyyli.

Huumehaittoja ehkäisevä käyttötila olisi helppo lisätä asiakkaat tällä hetkellä tavoittavaan Helsingin kaupungin Symppispäiväkeskuskonseptiin. Helsingin kaupungilla on valmius lainsäädännön mahdollistaessa kokeilla ja arvioida käyttötilaa yhteistyössä esimerkiksi THL:n tutkijoiden kanssa.

Paljonko suonensisäisten huumeiden käyttäjiä on arviolta alueellanne ja miten neulojen vaihto ja muut palvelut on järjestetty? Onko alueellanne järjestetty muita matalan kynnyksen palveluja?

Pääkaupunkiseudulla on arviolta noin 8000 pistämällä huumeita käyttävää henkilöä. Opioidikorvaushoidon piirissä on noin 1000 helsinkiläistä.

Vuonna 2023 Helsingin kolmessa matalan kynnyksen Symppispäiväkeskuksessa ja liikkuvassa Symppiksessä toteutui 121 934 käyntiä, mikä tarkoittaa noin 488 käyntiä aukiolopäivässä. Symppisten pistämällä huumeita käyttävien terveysneuvontapalvelua käytti vuoden aikana 5059 eri henkilöä ja käyntejä oli kaikkiaan 40 085.

Symppiksiin palautettiin 1 268 847 injektioneulaa ja puhtaita neuloja jaettiin 2 024 278 kappaletta. Pistämällä huumeita käyttävien haittoja vähentävät palvelut tavoittavat Helsingissä tilastojen mukaan pääosan kohderyhmästään.

Mikä on arvionne huumeiden käytöstä aiheutuvien sairauksien hoitojen kustannuksista?

Päihdeongelmat on merkittävä riski yksilölle, hänen läheisilleen ja yhteiskunnalle. Huumeiden pistokäyttöön liittyy usein vakavia komplikaatioita (tulehdukset, somaattiset sairaudet, mielenterveysongelmat, HIV, Hepatiitti A, B ja C, sukupuolitaudit, tapaturmat, myrkytys- ja vieroitusoireet), ja sitä kautta aiheutuu merkittäviä perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kustannuksia.

Parhaan valtakunnallisen arvion huumeiden käytöstä aiheutuvien sairauksien hoitojen kustannuksista voi antaa THL ja Uudenmaan alueella HUS. Helsingin kaupunki käyttää päihderiippuvuuden hoitoon ja kuntoutukseen vuosittain noin 34 miljoonaa euroa.

Missä määrin käyttöhuoneet ja niiden kautta hoitoon ohjaaminen voi vähentää kustannuksia?

Pistämällä huumeita käyttävien tavoittaminen matalan kynnyksen terveyspalvelujen piiriin vähentää erityisesti erikoissairaanhoidon päivystyksellisten palvelujen tarvetta sekä vaativien ja kalliiden erikoissairaanhoidon operaatioiden ja hoitojaksojen tarvetta, kun terveysongelmien kehittymistä voidaan ehkäistä, ja niihin voidaan puuttua varhaisessa vaiheessa perusterveydenhuollon keinoin.

Päihdehoitoon ja muihin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ohjaaminen ja kiinnittäminen vähentää kustannuksia pidemmällä aikavälillä silloin, kun asiakas irrottautuu niiden avulla päihteiden käytöstä ja hänen terveydentilansa ja sosiaalinen asemansa paranee.

Käyttöhuoneen avulla voidaan saavuttaa lisävaikuttavuutta muiden haittoja vähentävien palvelujen ohessa. Käyttöhuonekontaktissa pystytään havaitsemaan paremmin pistämiseen liittyviä tulehduksia ja muita terveyshaittoja, sekä aloittamaan niiden hoito varhaisessa vaiheessa ehkäisten esimerkiksi sydäntulehduksia ja muita vaativaa erikoisairaanhoitoa edellyttäviä sairaustiloja. Jo yksittäisenkin vakavan komplikaation ehkäiseminen voi tuottaa kymmenien tuhansien eurojen säästöjä erikoissairaanhoidon kustannuksissa.

Oikein sijoitettu riittävän laajalla aukioloajalla toimiva käyttötila voisi Helsingissä tavoittaa kattavan joukon vaikeimmassa terveysriskiryhmässä olevia pistämällä huumeita käyttäviä ihmisiä. Jos tällä toiminnalla vähennetään esimerkiksi 5 % kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden erikoissairaanhoidon käytöstä, niin erikoissairaanhoidon kustannukset vähenevät vuosittain arviolta noin 150 000–250 000 euroa

Onko näkemyksenne mukaan taloudellisia perusteita ottaa käyttöön valvottu käyttötila?

Valvotun käyttötilan kokeilulle on Helsingissä olemassa taloudelliset perusteet. Helsingissä on Suomen mittakaavassa merkittävä kaupunkiympäristössä näkyvä huumeongelma, ja siihen on vaikuttavampaa puuttua matalan kynnyksen sosiaali- ja terveyspalveluilla sekä hoitopalveluilla reaktiivisen akuuttisairaanhoidon sijasta. Valvotulla käyttötilalla on huumeidenkäyttäjien terveyttä edistävä vaikutus, koska puhtaissa ja valvotuissa tiloissa tulehdusten, veriteitse tarttuvien tautien ja yliannostusten riski vähenee. Tämän lisäksi käyttötilat toimivat väylinä muihin käyttäjän tarvitsemiin sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Helsingissä käyttötila voitaisiin perustaa jo olemassa olevien huumeiden käyttäjille suunnattujen matalan kynnyksen haittoja vähentävien palvelujen yhteyteen, jolloin muodostuu kustannuksia alentavia synergiaan ja henkilöstöresurssien käyttöön liittyviä hyötyjä. Käyttötilakokeilu edellyttää kuitenkin kokeiluun kohdennettuja lisäresursseja ja yhteistyötä THL:n kanssa.

Millaisen henkilöstön käyttöhuonetoiminta vaatisi?

Käyttöhuonetoiminta edellyttää terveydenhuollon henkilöstöä, eli sairaanhoitajia ja lähihoitajia. Symppis-päiväkeskukseen liitettynä nykyisellä aukioloajalla käyttöhuonekokeilua varten tarvittaisiin neljä uutta työntekijää, jolloin kustannusvaikutus olisi noin 200 000 euroa vuodessa.

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja, puhelin: 09 310 42215
juha.jolkkonen(a)hel.fi
Mikko Tamminen, asumis-, kriisi- ja päihdepalvelujen johtaja, puhelin: 09 310 58655
mikko.tamminen(a)hel.fi
Jan Ihatsu, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi